



EUROPA DIREKT
Sydskåne

*En studie om hållbar turism
och
livskraftig landsbygd i sydöstra Skåne*



Studie: Hållbar turism och livskraftig landsbygd i sydöstra Skåne

Europa Direkt Sydskåne

Upprättad: 2025-01-13

Version: 1

Författare: Adam Lundqvist



Innehåll

Inledning.....	2
Landsbygd och turism.....	2
Metod.....	3
Fokusområde: Kommunen som en attraktiv plats med lokal stolthet och identitet	3
Fokusområde: Tryggad livsmedelsförsörjning och vattenresiliens	4
Projektexempel	4
Projekt: RURITAGE.....	4
Lokal stolthet och identitet som motor.....	5
Paralleller med sydöstra Skåne	5
Projekt: 3ST	6
Insatser i sydöstra Skåne	6
Reflektioner	7
Sammanfattande analys.....	7



Inledning

En livskraftig landsbygd är en plats där människor trivs, arbetar och besöker, präglad av en stark lokal identitet och hållbar utveckling. Det är en plats där biologisk mångfald och kulturarv bevaras samtidigt som livsmedelsförsörjning tryggas och den lokala ekonomin stärks. Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen skriver i de politiska riktlinjerna för 2024–2029 att *”Landsbygdsutvecklingen bör fortsätta att fungera som en stimulans för jordbruket och befolkningen på landsbygden och säkerställa livskraftiga landsbygdsområden, bland annat genom bättre synergier mellan landsbygd och stad i form av sammanlänkade offentliga tjänster och främjande av den lokala ekonomin och lokala arbetstillfällen.”*¹

Denna studie syftar till att lyfta fram insatser för landsbygdsutveckling och visa hur EU:s och lokala prioriteringar kan samverka för att främja hållbarhet och tillväxt. Genom att belysa exempel där EU varit involverat hoppas jag inspirera fler att engagera sig för landsbygdens framtid. Landsbygden spelar en nyckelroll i den gröna omställningen, och EU har länge investerat i projekt som stärker dess ekonomiska och ekologiska potential. En viktig del i att stärka en livskraftig landsbygd är att satsa på turism. Det är då viktigt att den kan ske på ett hållbart sätt.

Landsbygd och turism

I EU bidrar landsbygdsområden och intermediära områden, som småstäder och förorter, 46,5 % av EU:s totala ekonomiska värdeskapande (GVA).² Landsbygden har inte bara en betydande ekonomisk roll, utan är också avgörande för den gröna omställningen genom ekologisk innovation, hållbar vattenförsörjning och livsmedelsproduktion. I sydöstra Skåne, som består av fyra landsbygdskommuner³, finns stora möjligheter att omsätta dessa ambitioner i praktiken. Genom att satsa på hållbar utveckling och lokala utveckling, kan kommunerna stärka sin ekonomi och samtidigt bidra till EU:s långsiktiga mål för hållbarhet och tillväxt.

Turismen, som står för cirka 10 % av EU:s BNP och sysselsätter över 12 miljoner människor, är en central motor för tillväxt. I de flesta fall finansierar kommunerna arbetet med besöksnäringen, men 44 % av kommunerna använder sig även av EU-finansiering⁴. Gästnätter, det vanligaste måttet för att följa turismens omfattning, visar på betydande

¹ Ursula von der Leyen, *Political Guidelines for the European Commission 2024-2029*, Europeiska kommissionen, 2024, https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_sv?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_SV.pdf (hämtad 14 januari 2025).

² CORDIS, 'Project 776465: Reporting', *Community Research and Development Information Service (CORDIS)*, <https://cordis.europa.eu/project/id/776465/reporting> (hämtad 18 december 2024)

³ **Landsbygd definieras som kommuner med en befolkningstäthet på minst fem invånare per kvadratkilometer som inte ingår i storstads- eller stadsområden.**

Jordbruksverket, *Landsbygdens ekonomi och utveckling 2008*, Rapport 2008:34, Jordbruksverket, https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_rapporter/ra08_34.pdf (hämtad 18 december 2024)

⁴ Sveriges Kommuner och Regioner, *Kommunernas arbete med besöksnäring och turism – Nuläge och prioriteringar*, SKR, 2024, <https://skr.se/download/18.1d15a70b18ebd02cc6f7671e/1714134984034/Kommunernas-arbete-turism.pdf> [hämtad 13 januari 2025].



ekonomiska bidrag i sydöstra Skåne. Under 2023 genererade logiintäkter från hotell, stugbyar, vandrarhem, campingar och kommersiellt förmedlade privata stugor och lägenheter (exklusive Airbnb) nästan 345 miljoner kronor.⁵



Diagram 1. Antal gästnätter i sydöstra Skåne⁶

Turismen är i sydöstra Skåne, precis som på många andra resmål, i nuläget mycket säsongsbetonad. Detta skapar utmaningar för infrastruktur och lokal ekonomi under sommarmånadernas intensiva tryck. Det visar på behovet av strategiska investeringar för att fördela belastningen jämnare över året och samtidigt stärka regionens långsiktiga hållbarhet.

Metod

Studien fokuserar på två områden där jag med stöd av två frågeställningar undersökt två projekt. Nedan följer en definition av fokusområde samt frågeställningarna.

Fokusområde: Kommunen som en attraktiv plats med lokal stolthet och identitet

Detta fokusområde har valts utifrån att det är en hög prioritet för Sveriges kommuner när det gäller besöksnäringen, enligt en rapport från SKR⁷. En attraktiv kommun främjar tillväxt genom att locka företag, boende och besökare, där faktorer som företagsutveckling, platsmarknadsföring, turism och service spelar viktiga roller⁸. Denna kartläggning fokuserar särskilt på turism. Där kan saker som kulturutbud, nöjen, service och nätverk för turistföretag stärka attraktiviteten. Lokal stolthet och identitet, som ofta grundas i seder, kultur och gemensamma erfarenheter, bidrar både till invånarnas gemenskap och till att locka besökare.

⁵ "Statistikportal", Tillväxtverket, 2025, <https://tillvaxtdata.tillvaxtverket.se/statistikportal#page=7804d816-ead0-4160-bdf6-d14ad49d669c> [hämtad 13 januari 2025].

⁶ Tillväxtverket, Statistikportal: Tabell över gästnätter Ystad, Tomelilla, Sjöbo, Simrishamn. <https://tillvaxtdata.tillvaxtverket.se/statistikportal#page=72b01aa0-1d4a-425c-8684-dbce0319b39e> (hämtad 7 januari 2025).

⁷ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Kommunernas arbete med turism – Exempel och erfarenheter från kommuner som driver utveckling inom turism och besöksnäring, 2017, s. 14, <https://skr.se/download/18.1d15a70b18ebd02cc6f7671e/1714134984034/Kommunernas-arbete-turism.pdf> [hämtad 17 december 2024]

⁸ Tillväxtanalys, Fakta och exempel kring lokal attraktivitet, Rapport 2014:14, Tillväxtanalys, https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1e7db/1586366187970/rapport_2014_14_Fakta%20och%20exempel%20kring%20lokal%20attraktivitet.pdf (hämtad 18 december 2024).



Genom att lyfta fram unika traditioner och utveckla lokala produkter och aktiviteter kan en kommuns särskilda karaktär förstärkas och bli synligare⁹.

Fokusområde: Tryggad livsmedelsförsörjning och vattenresiliens¹⁰

Detta fokusområde är valt utifrån EU:s prioriteringar. En livskraftig landsbygd med småskaliga jordbruk och livsmedelsproducenter bidrar till en robust matproduktion som minskar beroendet av globala leveranskedjor och stärker motståndskraften mot kriser som pandemier och klimatförändringar. Lokalt producerad mat minskar också transportens koldioxidutsläpp.

Resiliens, som enligt MSB¹¹ definieras som förmågan att motstå och återhämta sig från störningar, är central för landsbygdens framtid. Landsbygdens ekosystem, såsom våtmarker och sjöar, fungerar som naturliga vattenreservoarer som hanterar vattenresurser och förebygger översvämningar. Genom hållbar markanvändning kan dessa resurser skyddas och stärkas, vilket bidrar till långsiktig vattenresiliens.¹²

Med stöd av ovan beskrivningar besvarar studien följande frågeställningar:

- Varför är det viktigt att satsa på en livskraftig landsbygd, och vilka insatser bidrar till att stärka den?
- Hur kan insatser på landsbygden stärka livsmedelsförsörjning och vattenresiliensen?

Projektexempel

Jag har valt dessa projektexempel för att de fokuserar på att stärka landsbygdens hållbarhet och lokala gemenskaper. Dessa projekt visar på modeller för att främja både ekonomisk tillväxt och social sammanhållning på landsbygden.

Projekt: RURITAGE

Projektet RURITAGE, pågick mellan juni 2018 och augusti 2022 och involverade 38 partners i 18 länder. Projektet finansierades av Horizon 2020 med 9,98 miljoner euro. Målet med projektet var att identifiera och lyfta fram områden i Europa som lyckats använda kultur- och naturarv som motor för landsbygdsutveckling. Dessa regioner fick då verka som förebilder, men även andra regioner fick ansluta, för att visa upp sina framgångsrika åtgärder. Projektet identifierade sex nyckelområden – pilgrimsvandring, resiliens, hållbar lokal livsmedelsproduktion, integrerad landskapsförvaltning, migration samt konst och festivaler¹³.

⁹ Boverket, *Lär känna din ort*, Boverket,

https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/publikationer/dokument/2006/lar_kanna_din_ort.pdf (hämtad 18 december 2024).

¹⁰ European Commission, 'Priorities for 2024-2029: A European Agenda for Quality of Life', *European Commission*, https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/quality-life_sv (hämtad 18 december 2024).

¹¹ MSB, Resiliens: begreppets olika betydelser och användningsområden, MSB569, 2013, <https://rib.msb.se/filer/pdf/27199.pdf> [hämtad 13 januari 2025].

¹² Vetenskapsrådet, 'SWECRIS - Projekt: 2022-02089 Formas', *Vetenskapsrådet*, https://www.vr.se/swecris.html?project%3D2022-02089_Formas/ (hämtad 18 december 2024)

¹³ RURITAGE, 'Project', *Rural regeneration through systemic heritage-led strategies*, <https://www.ruritage.eu/project/> (hämtad 7 januari 2025)



RURITAGE utvecklade en metod för att samla in och sprida goda exempel från olika regioner i Europa, med målet att implementera dessa i nya områden. Projektets metod bygger på en "learning by sharing"-modell, där deltagande regioner fungerar både som kunskapskällor och mottagare av nya insikter. Lokala aktörer – såsom kommuner, företag och civilsamhället – spelade en nyckelroll, vilket säkerställde att utvecklade modellerna var lokalt förankrade.

Resultatet av projektet: 3 443 personer har involverats, 363 personer fick utbildning om resiliens, 39 byggnader restaurerats, 6 platser handikappanpassats, 550 kilometer cykel- och gångvägar förbättrats och 66 festivaler och konstutställningar organiserats.

Lokal stolthet och identitet som motor

Ett centralt tema i RURITAGE är hur kultur- och naturarv kan stärka lokal stolthet och identitet. Genom att lyfta fram unika traditioner, platser och berättelser kan regioner skapa en känsla av gemenskap bland invånarna och samtidigt öka sin attraktionskraft för besökare. Lokal stolthet är nära kopplad till identiteten på en plats och förstärks av insatser som kulturella evenemang, nätverk för samarbete och initiativ som främjar hållbar turism. RURITAGE visar hur lokalsamhällen kan bygga vidare på sitt unika arv och skapa ekonomiska, sociala och kulturella värden.

Paralleller med sydöstra Skåne

I sydöstra Skåne finns flera insatser som ligger i linje med RURITAGE och speglar projektets fokusområden.

- **Pilgrimsvandring och kulturella leder:** Jätteledden i Simrishamn har utvecklats med stöd från EU och kombinerar historia med hållbarhet. Precis som i RURITAGE är denna typ av led en möjlighet att stärka landsbygdsturism och lyfta fram kultur- och naturarv¹⁴.
- **Hållbar lokal livsmedelsproduktion:** Marint centrum i Simrishamn har arbetat med kommersialisering av svartmunnad smörbult, en invasiv fiskart. Detta initiativ visar hur lokal innovation kan skapa hållbar livsmedelsproduktion och bidra till ekonomisk utveckling¹⁵.
- **Migration och social inkludering:** Projektet Yalla Sjöbo, lät nyanlända bidra med sina matlagningskunskaper. Det visade hur migration kan användas för att stärka lokalsamhällen och skapa nya integrationsmöjligheter¹⁶.
- **Konst och festivaler:** Konstrundan Österlen har arrangerats sedan 1968, och är ett framstående exempel på hur konst kan bidra till landsbygdens livskraft och attrahera besökare. Även utan direkt EU-finansiering¹⁷.

¹⁴ Simrishamns kommun, 'Hällristningar och andra fornlämningar: Jätteledden', *Simrishamns kommun*, <https://www.simrishamn.se/kultur/osterlens-museum/hallristningar-och-andra-fornlamningar> (hämtad 7 januari 2025)

¹⁵ Landsbygdsnätverket, 'Svartmunnad smörbult – en framtida matresurs?', *Landsbygdsnätverket*, <https://www.landsbygdsnätverket.se/nyheterochartiklar/nyhetsarkiv/svartmunnadsmorbultenframtidamatresurs.5.5b62def818fe0fd9fb1bc51.html> (hämtad 7 januari 2025).

¹⁶ Yalla Sjöbo, 'Yalla Sjöbo', *Yalla Sjöbo*, <https://yallasjobo.se/> (hämtad 7 januari 2025).

¹⁷ ÖSKG, 'Konstrundan 2025', *Östra Skånes Konstnärsgille (ÖSKG)*, <https://oskg.se/konstrundan-2025/> (hämtad 7 januari 2025)



- **Integrerad landskapsförvaltning:** Projektet ReTour i Skåne fokuserar på regenerativ turism. Tanken med projektet är att använda turism för att förbättra och stärka platsen snarare än att belasta den¹⁸.
- **Resiliens:** Projektet 3ST har i Simrishamn ett projekt som fokuserar på vattenresiliens. Genom att adressera utmaningar kopplade till grundvattennivåer och säsongsbetonad vattenanvändning vill projektet, genom lokala insatser stärka regionens förmåga att hantera detta¹⁹.

Projekt: 3ST

Projektet 3ST startades för att möta hållbarhetsutmaningar kopplade till turism i områden med hög turistbelastning. Målet är att göra turismen till en drivkraft för hållbar utveckling snarare än en belastning. Projektet, med en total budget på 4,4 miljoner euro, varav 2,64 miljoner euro från europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), är en del av ett Interreg North Sea-projekt som omfattar flera länder i regionen runt östersjön²⁰. Carolina Olsson, projektledare och kommunikator för projektet berättar att det bygger på Theory of Change, en metod för att involvera olika aktörer i att lösa komplexa problem genom samarbete och lokalt engagemang. I Sverige valdes Simrishamn som pilotområde, med fokus på att utveckla modeller och lösningar som både är relevanta lokalt och kan skalas upp till andra regioner.

Vattenfrågan identifierades som en central utmaning i Simrishamn efter en analys av lokala hållbarhetsutmaningar kopplade till energi, avfall och vatten. Grundvattennivåerna i regionen är sårbara för ökad vattenanvändning under turistsäsongen, samtidigt som snabb avrinning och otillräckliga inflöden förvärrar problemet. 3ST lyfter vikten av att stärka vattenresiliensen för att säkerställa en hållbar framtid. Turismen, ofta en belastning på naturresurser, har i projektet identifierats som en potentiell del av lösningen. Genom att använda turism som en ekonomisk motor kan exempelvis intäkter från rekreation och besöksnäringen finansiera viktiga hållbarhetsåtgärder. Denna strategi skapar synergier där turismen bidrar till regionens långsiktiga hållbarhet istället för att utarma dess resurser.

Insatser i sydöstra Skåne

Projektet 3ST startade i november 2023 och är ett tydligt exempel på hur EU bidrar till att möta klimatutmaningarna i sydöstra Skåne. Nästa steg för Simrishamns kommun, som är med i projektet är att engagera markägare, företag och kommunala aktörer. Förslag på insatser som projektet kan bidra med är exempelvis våtmarker vilket bidrar till att stärka grundvattentillgången och hållbar vattenförsörjning. Projektet arbetar med att göra turismen till en ekonomisk drivkraft för hållbarhet, vilket skapar positiva effekter för både lokala företag och invånare. Carolina Olsson betonar vikten av att aktörerna ser värdet av sitt deltagande, vilket stärker långsiktigheten i projektets resultat. När projektet är avslutat är tanken att en de

¹⁸ Visit Skåne, 'RETOUR', *Visit Skåne*, <https://corporate.visitskane.com/sv/projekt/retour> (hämtad 7 januari 2025).

¹⁹ Visit Skåne, '3ST', *Visit Skåne*, <https://corporate.visitskane.com/sv/projekt/3st> (hämtad 7 januari 2025).

²⁰ Interreg North Sea, 'Collaborations key to boost sustainable tourism in North Sea', *Interreg North Sea Programme*, <https://www.interregnorthsea.eu/3st/news/collaborations-key-to-boost-sustainable-tourism-in-north-sea> (hämtad 7 januari 2025)



metoder som identifierats som framgångsrika ska samlas i en katalog. Denna ska sedan finnas tillgänglig för andra aktörer inom besöksnäringen för inspiration.

Reflektioner

Under arbetet med denna studie har tre centrala lärdomar framstått som särskilt viktiga: betydelsen av EU:s nätverk, vikten av att se turismen som en möjlighet och nödvändigheten av att involvera lokalbefolkningen.

EU:s nätverk har visat sig vara en stor resurs för landsbygdsutveckling. Genom att koppla samman regioner och möjliggöra delning av erfarenheter och metoder kan EU bidra till att lokala insatser får större genomslag. Exempel som RURITAGE och 3ST visar hur samarbete över gränserna kan leda till lösningar som är både skalbara och effektiva. För mig är det en tydlig påminnelse om att vi inte behöver uppfinna hjulet på nytt utan kan dra nytta av redan framgångsrika initiativ.

Turismen är ofta både en ekonomisk motor för landsbygden, men den kan också innebära utmaningar. En lärdom jag tar med mig är vikten av att se turismen som en möjlighet snarare än en belastning. När turismen hanteras strategiskt, som i projektet 3ST, kan den bidra till att finansiera hållbarhetsåtgärder och stärka resiliens och den lokala ekonomin. Detta kräver dock långsiktig planering, särskilt i områden som sydöstra Skåne där säsongsvariationerna är stora.

Lokalbefolkningens roll i landsbygdsutveckling är avgörande. Projekt som involverar lokala aktörer skapar inte bara bättre förankring utan också större chans till långsiktiga resultat. Det handlar om att ta vara på lokala idéer och kunskaper och skapa en känsla av delaktighet. För mig har detta varit en viktig insikt: landsbygden utvecklas bäst när de som bor och verkar där får vara en del av processen.

Sammanfattande analys

Sydöstra Skåne, med sina fyra landsbygdskommuner, exemplifierar hur landsbygdsområden kan bidra till både ekonomisk tillväxt och hållbarhet genom att nyttja sina unika resurser. Projekten RURITAGE och 3ST visar på vikten av EU:s stöd för att skapa synergier mellan lokal och internationell kunskap. Framgångsrika insatser bygger på att kombinera turismens ekonomiska potential med hållbara lösningar för vattenresurser och biologisk mångfald.

För att regionen ska fortsätta utvecklas bör fler strategiska investeringar göras för att jämna ut säsongsvariationerna inom turismen och stärka den lokala ekonomin året runt. Lokalbefolkningens engagemang är en avgörande faktor för att säkra långsiktiga resultat, vilket kräver ökad dialog och inkludering i projektens alla faser.

Sammanfattningsvis har landsbygden en nyckelroll i den gröna omställningen, och sydöstra Skåne har potentialen att bli en modellregion. Genom att balansera ekonomisk utveckling med ekologisk hållbarhet och social förankring kan området inte bara möta framtidens utmaningar utan även inspirera andra regioner i Europa.